

Марія Завіська

Депортовані долі

Лемківщини

Марія Завійська

Депортовані долі Лемківщини

Історичному
н. Максимовичу
на довгу згадку.

М. Завійська (Пржевальська)
4/08/2012

Тернопіль
2011

ББК 84.4 (Укр)

325

Марія Завійська.

325 Депортовані долі Лемківщини: Публіцистика. – Тернопіль,
2011. – 32 с.

ISBN 978-966-457-062-0

Книга спогадів “Депортовані долі Лемківщини” краєзнавця і педагога Марії Завійської—документальне свідчення патріотки кревного краю прадідів Лемківщини – про трагедію депортациї українців Польщі у важкі післявоєнні роки. Так зване “переселення” лемків із рідної землі 1945 року завершилося ганебною антилюдською акцією “Вісла” 1947 року. Представників найзахіднішої гілки українського народу Радянська влада розпорощила по всій Україні. Проте лемки і сьогодні мріють повернутися на рідну прадідівську землю, що нині пустує у горах Бескидах.

Книга розрахована на масового читача.

ББК 84.4 (Укр)

Редактор *В.Барна*

Усі права застережені

© М. Завійська, 2011
© ТзОВ “Терно-граф”, 2011

**КОРІННЯ МОЕІ
РОДИНИ**

Грунт, на якому стояла наша хата, називався «границя».

Тато розказували, що тут проходила межа між Завадкою і Кам'янкою. У книжці Івана Красовського «Прізвища галицьких лемків у XVIII ст.» я прочитала, що прізвище «Граничний» утверджено за територіальною ознакою: зокрема місцевістю, із якої вийшов засновник роду, та за допомогою прикметникового суфікса -ний.

Перший запис про одного зі засновників нашого роду знайдено в архівній книзі с.Завадка, що зберігається в Дуклі. Це був прапрадід Іван Граничний, 1816 р.н., а його дружина Анна Митренко. Їх син – мій прадід, Граничний Федір, 1840 р.н., жив у с.Абрамів. 12 років служив у австрійській армії в Італії, м.Верона. Тато розказували, що тоді так брали до армії: кого схопили – тримали вже довгі роки. Прабаба Юстина сама господарила з п'ятьма дітьми: 3 старші сини і менші 2 дочки. Синів звали Михайло (мій дід), Григорій і Семен. Семен був дуже непослушний хлопчисько. Прабаба казала до двох старших: «Ви тримайте, а я буду била». Дуже важко було прабабі вести господарство, адже діти були малі. Сусіди Велькаси робили їй дуже велику кривду. Так що вона священику сповідалася і плакала. Священик сказав: «Не плач, кобіто. Кривда карається до сьомого покоління». Як вирости хлопці (були високі, сильні, особливо Григорій) – стало легше. Сусіди вже боялися робити шкоду. Григорій казав: «Скінчилася їм границя».

Після служби прадід пішки прийшов з Італії на Лемківщину. Здоров'я мав підірване, не міг вже так важко працювати, а тому і скоро помер.

Найстарший син Граничний Михайло лишився на господарці. Це був мій дід. Розказувала мені старенька односельчанка з Абрамова, яка жила з нами в с.Солоне на Тернопільщині, що священик Жеплинський казав дідові так: «Михайле, буду помирати, а ваш голос буде мені у вухах стояти». Так гарно дід співав. Дідо був грамотний, читав книжки. Мав рушницю і дуже любив полювання. Господарку вже вів тато.

А ще дідо був знахарем, умів замовляти укуси змій. Розказувала мама, що одного разу дідо пішов на полювання, а тут пополудні прийшов з Лібатови (сусіднє польське село, на відстані приблизно 4 км, на карті позначене Любатова) поляк і запитав: «Де ваш дзятко?» Мама сказала, що пішов на полювання. Поляк плаче і каже: «То мій хлопець

вже, певно, помре. Вкусила його змія, нога спухла, вже синіє». Мама сказала, що дідо надвечір прийде з полювання і вони йому розкажуть. «Ой, помре мій хлопець» – казав поляк і, плачучи, пішов додому.

Надвечір прийшли дідо з лісу, мама їм все розказала. Пішли дідо за хату, і мама казала, що не бачила, чи дідо молилися, чи щось заговорювали. Прийшли до хати і більше нігде не ходили. А рано прийшов поляк веселий, сміється, діда в руки цілує. Каже, що вже сиділи коло хлопця і думали, що помирає. Та надвечір відкрив очі й сказав, що хоче їсти, потім посидів, встав коло ліжка. А рано вже ходить здоровий.

Другий випадок розказав покійний брат, як дідо з татом ішли в поле орати і взяли його, малого хлопця, з собою. І десь там змія вкусила коня: кінь впав. Бився у судомах, пінівся. Дідо щось пошептав-пошептав, кінь встав, сильно струсонувся і далі ним орали.

Третій випадок оповідала старша сестра: мама пасла на межі, і корову в губу вкусила змія. Корова почала пухнути між лопatkами; і теж десь недалеко був дідо і заговорив. Думаю, що це, видно, сама природа дала людині засоби захисту. А дочка сказала мені таке: «Просто людина жила у згоді з природою.»

У діда з бабою діти часто вмирали. Залишилось тільки троє: дочка і два сини, тобто мій тато Федір, 1898 р. народження, і молодший брат Іван, 1901 р.н. Дідо молодшого дав вивчити на коваля, біля хати побудували кузню і він там вже був ковалем. Взяли його служити в польську армію. Служив біля Варшави, місто Скерновіци. Був старшим ковалем у військовій кузні. У травні 1925 року вийшов з кузні, ліг на землю відпочити. Після того раптово захворів і помер. Дідо поїхав, але вже живого не застав, привіз фотографію з могили: хрест, номер на ньому 158, напис по-польськи «Hraniczny Jan zmarł 14.05.1925».

Білі стрічки на вінках, а на них напис: «Коханому коледзе». Було йому 24 роки.

Дідо померли в 1936 році, у віці 66 років. Пішли орати поле заміжній дочці, бо її чоловік захворів, роззулися, походили босі по ріллі, захворіли і померли. Тато згадували часто, що коли дідо помирали, то мали всі зуби, і ніколи вони їх не боліли.

Тато у молодому, навіть ще у юному віці, зазнали багато випробувань. Почалася I Світова війна. Лемківщина перетерпіла відчутні злигодні та горе. Російська армія верталася в Росію. Окупаційні війська зупинялися на постій в селах. Москалі дуже обкрадали людей: одяг – чи дорослий, чи дитячий, – взуття, а в іншому селі продавали. У Завадці жила тета, татова сестра. Москаль вкрав в неї чоботи, а продавати пішов на Абрамів і (треба ж так статися) попав в хату нашого діда. Дідо з бабою впізнали доччині чоботи і відкупили їх в москаля. А ще москалі дуже згодовували своїм коням фураж, що люди мали для своєї худоби: зерно, сіно, солому. Вели себе дуже агресивно, як окупанти. На своєму шляху вели пропаганду, закликали людей їхати в Росію. «До вас прийдуть австрійки, вони дуже винищують людей, знущаються, жінкам груди відрізують». Пропаганда виявилася таки брехливою. Та дуже багато людей, часто і примусово, пішли з військами углиб Росії. Частина з них змушені була назавжди залишитися там. Татові було 17 років. Їх 3 хлопці попали в місто Клінци Брянської обл. Працювали на суконній фабриці.

Запам'ятала я розповіді тата про те, яка багата була Росія, які господарі були по селах. Хліб пекли «як колеса» в печі на черені, дуже смачний, а цукру було так багато, що солдати ним коней годували. Був цукор великими головами, кололи ті голови і давали коням.

Наш перший сусід Кухта Петро вже мав сім'ю, теж пішов у Росію, і був аж в Сибіру. Він часто розказував, що там були такі урожаї, що якщо рік добре зародило, то можна було 7 років не робити. Хліба було вдосталь. М'яса насоленого мали бочками.

Власниками суконної фабрики були 2 брати. Один з них через деякий час сказав татові: «Федор, ти хороший парень», – і взяв лакеєм до себе в будинок. Тато розказували, що коли чистили пальта, костюми, в кишенях були дрібні гроші: «Може він мене перевіряв, але я на то ніколи не ласився. »

1917 рік. Почалася Лютнева революція. Більшовики масово хапали і розстрілювали всіх багатих людей. Цей пан, що в нього працював тато, сказав: « Федор, дай мне свою одежду ». Переодягнувшись в татовий

одяг і втік. Прийшла до тата жінка – більшовицький комісар – і сказала: «Федор, ти пойдеш под расстрел». Хто заступився – я не знаю. Тато був заспівувачем Марсельєзи: «Федор, запевай!» – і колона рушала.

Після Лютневої революції українцям дозволили вертатися додому. Довша зупинка в цих трьох хлопців була в Києві. Тато дуже багато розказували про Київ, Хрещатик, Дніпро, про всі церкви, Печерську лавру. Тоді було арсенальське повстання. Люди сиділи в підвалих, ходили до Дніпра по воду. 3 роки не було тата вдома.

Тільки повернулися додому – а тут Австрія мобілізує молодих хлопців на фронт, воює з Італією, створює легіони. Італійці оточили багато австрійського війська і взяли в полон. Погнали їх в італійські гори біля міста Верона (де колись служив татів дідо). Перший день, як тільки їх пригнали, дали найстися соленої риби і не дали води. Люди шукали де яка калюжа, де сніг розтанув – і пили. Багато померло. Там були старі бараки. На нарах нічого не постелено і нічим вкритися. Хто в чому був одягнений, то так і лягав. Не раз вранці прокидалися, а їх прикурило снігом. Годували погано. Розказували тато, як на вечерю дали 1 ложку сирого рису і півцибулини. Просити в місцевого населення забороняли, кара така – руки в наручники.

У гірських селях хати були довгі, з каменю, одні двері посередині. Одного разу йшли селом, конвоїра десь не було близько і тато забігли в хату попросити хліба. В одному кінці за столом сиділа сеньйора і шила на ручній машинці. В іншому кінці хати стояла корова. І ще одну картину завжди згадував тато: італієць щось орав, щось сіяв, а потім взяв гілляку і поволочив. Старша сестра завжди задає мені запитання: «Ти поясни мені, що то сталося: то був десь 1918 рік, в нас люди мали весь інвентар, ніхто вже гіллякою не волочив і з коровою в хаті не жив. Італія була така відстала. А тепер Україна зійшла до нічого, а Італія така багата, що утримує пів України?»

Після полону тато повернулися додому і в лютому 1920 року одружилися.

У полоні мали вірного друга – хлопця з Гусатина. Після полону їх дороги розійшлися. І от в 1945 чи 1946 р. на базарі в Товстому

зговорилися тато з людьми з Гусятина, розпитували про свого друга, і ті люди знали його, пам'ятали і сказали, що він, як прийшов з полону, незадовго помер.

З дитинства тато проявляв здібності до навчання. Треба сказати, що грамотність була характерною рисою роду Границьких. Запам'яталась фраза односельця зі Завадки: «Та його дід ще був грамотний.» Розказувала мама: «Дідо не раз ішов до шинку, там вечорами збиралися чоловіки. Єврей Гершко для своїх двох хлопчиків найняв учителя, який приїжджав у певні дні. І дідо брали з собою малого тата, і він сидів з тими єврейськими хлопчиками і слухав учителя. І десь там щось учитель сказав в похвалу тата. І це щось не сподобалося Гершкові, бо сказав дідові більше не брати з собою хлопчика».

За Австрії тато закінчили 5 класів. Коли організовували колгосп, уповноваженим був прокурор, заповнював анкети. На питання: «Освіта?», – тато відповіли: «5 австрійських класів». Він підняв голову, подивився на тата і сказав: «Ого, то ви високочений чоловік». У дитинстві це викликало легку усмішку. Тільки пізніше я зрозуміла, що значили ці 5 класів, і які знання давала програма австрійської школи.

Тато знали німецьку мову (брат був у 10-ому класі, а тато ще йому допомагали з німецької), читали по-латині, по-старослов'янськи (ходили читати псалтир до покійників, бо церква була закрита і дяка не було), знали польську та українську мови. У 1944 р. трапився такий випадок. Коли німецька армія відступала з України, фронт наблизався до Польщі: у Карпатах з'явились партизани-ковпаківці. Німці дуже боялись партизанів, слово «партизанен» означало розстріл на місці. Жандармерія весь час прочісувала ліси.

Пасли пастухи худобу, і в лісі погубилося багато худоби. На другий день зібралися чоловіки і пішли шукати худобу. Довго ходили – і попали на німецьку жандармерію. Німці закричали «Партізанен!», – в лічені секунди чоловіків оточили, вишикували в шеренгу, самі зі зброєю навпроти напоготові, офіцер збоку говорить по-німецьки, що партизани повинні бути розстріляні на місці. І тут тато звернулися по-німецьки до офіцера: «Гер офіцер, прошу вислухати мене: ми не

партизани... і т.д.» Пояснили, чому вони тут. Офіцер зразу карту – які села тут, запитав тата, хто староста села – і відпустили їх. І ще не раз вже в Україні старші люди у розмові згадували, що були би хлопів постріляли в лісі, якби не Границький.

Завжди виписували тато газету і журнал. Розказували, що в однім журналі були фотографії чоловіків всіх партій, які були на світі. Останнім був комуніст. Тоді вони задумалися, чому комуніст останній...

Не було вже в селі ні шинку, ні Гершка. А була читальня, куди сходилися зимою чоловіки. Мама розказувала, що зимою голодні вовки приходили в село. «Одного разу тато пішов до читальні, а ми в хаті почули, що дуже скавулить пес в буді, під хатою». Мама вийшла, відкрила двері на ринок (подвір'я) і побачила вовка, що намагався дістати і витягнути пса з буди. Мама закричала і вовк втік.

Присілок Абрамів, в якому було 30 хат, мав свою школу. «Це була перша «Рідна школа» на Лемківщині» (Ю. Тарнович). Влітку працював дитячий садок, яким завідувала садівничка, у Завадці, організували вечірні курси куховарства для сільських дівчат. Так працювала українська «Просвіта».

Все життя тата з 1920р. по 1945р. проходило в роботі на своєму господарстві: поле, луки, ліс. Взимку робили гонти на продаж. Було 6 дітей. Найстарша дочка Єва померла в 1937 році, у віці 15 років від апендициту, в лікарні міста Коросно. Зробили операцію, але запізно привезли її, і врятувати не вдалося.

Господарство було велике, діти малі, не було кому робити, пасти худобу. 8 років служила дівчина з дальніої родини з с. Завої. Крім того, наймали ще поденних робітниць.

Мама Параскевія була зі с. Кам'янка, з родини Фрич, Солтиство (так називали той ґрунт). Була малоосвіченою жінкою, але все життя цікавилася політикою, подіями в світі. Розумілася в народних засобах ветеринарії, вміла допомогти худобі. Мала надзвичайний вроджений смак до всього гарного: дуже любила красивий одяг, вміла зі смаком все дібрати, любила гарний посуд, речі домашнього вжитку. Так як двір

був заможний, то виділялася одягом всієї сім'ї (своїм, чоловіка, дітей) серед односельців.

Праця жінок на Лемківщині була важкою з самого дитинства. Вийшла заміж в 16 років, то вже вміла робити все: і доїти 4 корови, і хліб спекти, прати і золити білизну, на ріці полоскати (а все було з полотна конопляного, лляного, все важке).

На Покрову в Завадці був кермеш (празник). Дідо на хліб привезли з міста купованого борошна. Мама спекла хліб великий, круглий, на черені. Вдався високий. Прийшли гості. Дідо в коморі наклали на руку того хліба і внесли до хати. Одна празникова запитала: «Вуйку, а де ви давали хліб печи?» А дідо сказав: «Ми вже маємо свого пекаря». Коли діда спитали, чи добра невістка, дідо відповів: «О, щоб мої були такі виховані. Вона раз до сповіді не піде, щоб нас в руку не поцілуvala». В сім'ї мама була лідером, тато завжди зважав на думку мами.

Зберігаю, як святыню, залишки маминого одягу: кабат (дрібна спідниця), запаску з вишитою патріцею (візерунок смugoю по ширині), три атласні горсети, один лайбик з синього тоненького сукна, кожушок вишитий без рукавів, хустки – чорна шалянова з візерунком і рожева шовкова (ядвабна). Ці хустини називали «фацелики з торічками». Білі хустини з вишитими квітками на одному куті, оброблені вишитими зубчиками або обшиті фарбітками (кружевом). Зберігся фрагмент вишиваного очіпка, святкового, що називався «чепець». Щоб волосся закріпити на потилиці, був дерев'яний кружок (хімля). Міг бути купований, а деяка жінка і сама собі з яблуневої гілки скрутила, зв'язала, обмотала і використовувала. Є коралі справжні, пацюрки, два намиста з чеського скла (червоне і голубе). Білі хустини дівчата зав'язували під бороду, а жінки назад, по-молодицьки. Хустини були накрохмалені, випрасувані, не м'ялися, а стирчали. Жінка була вичіпчена. Збереглися три хустини: одна з дими (цвелеху), друга з батисту, а третя з маркізету. Є одне горнятко, якому близько 100 років, друге – 70 років. Був у нас Максимович Володимир з Америки, і як побачив ті фацелики,

здивовано спитав: «І то наші люди мали ще до війни такі речі?»
Кажу, що мали, бо євреї спроваджували з усього світу товар.

В.Максимович познайомився з моїм сином і сказав, що шукає Граничних, бо його мама походить з Гирови і пишеться Гранична Марія. А син сказав, що моя мама теж Гранична Марія, зі Завадки.

Мамин старший брат жив у Словаччині, місто Стропков, мама пішки через Барвінок ходила до нього, там нераз теж купувала собі гарні речі. Що гарне, то було в свято, в неділю. А так щоденно була важка праця. Але вдома людям було весело, всі були разом: родина, сусіди.

«Пісня і праця поряд свій вікували вік...»

(Р. Вархол)

А тут в Україні пройшли багато випробувань. Ми не мали хати, хоч вдома залишили таку нову забудову, як дзвін. І як ластівка в дзьобику носить болото і ліпить своє гніздо, так наша мама ліпила хату. Цегли в ті часи ще не було, і люди по селах робили з ^{бюло та} ~~глини~~ цеглу-сирівку, саморобну. Тато кіньми місили її з ^{бульбою} ~~січкою~~, а мама накладала в дерев'яні квадратові форми. Так нарobili тої цегли на цілу хату.

Читала я книжку київської журналістки Наталки Кляшторної, яка описує виселення бойків у 1950 р. на схід. Вони склали пісню:

*Вдома мала м хату
З дерева як золота,
А тут мені дали
З трави і з болота.*

Не почувалися наші батьки в Україні щасливими. Не було своїх людей, не було близько родини, а між чужими людьми важко жити. Та час притуплював тугу.

Вирости діти. Найстарший брат був трактористом. Сестра працювала в ланці. Другий брат, 1933 р. н., закінчив у 1960 р. Чернівецький медінститут і з групою 18 хлопців був направлений в

Казахстан. Казахи ще не мали своїх кадрів. Працював у м. Чімкенті. Одружився, виросли сини, були внуки. Як розпався Союз, виїхали вони в м. Волгоград, бо звідти були батьки братової, які в 30-ті роки, як був голод на Поволжі, поїхали в Казахстан. Старший син брата одружився з дівчиною німецького походження, і тепер живуть в Німеччині.

Я закінчила Чортківське педагогічне училище, а потім Чернівецький університет. Молодша сестра – зоотехнік.

Відійшли на вічний спочинок батьки, помер найстарший брат в с. Острів біля Тернополя. Там живуть з сім'ями і його три сини: Ярослав (має сина Василя); Михайло (має сина Сергія); Роман (має сина Михайла та дочку Світлану).

Тут, в Україні, минуло життя довжиною в 65 років, і тільки неповних моїх 7 літ там, на Лемківщині. Та якась туга, ностальгія озивається в душі при згадках, в розмові, коли переглядаю фотографії, мамині речі. Там рідний край, там жили наші батьки, наши предки. Звідти наше коріння.

Хай буде твой край благословенний!

РІДНА СТОРОНА АБРАМІВ

Відомий український письменник та поет Олег Абрамов випускає нову книгу про своє село та родину.

Книга «Рідна сторона Абрамів» є цікавим джерелом історичного та етнографічного матеріалу.

Олег Абрамов - автор багатьох праць з тематикою села та сільської життя.

Книга «Рідна сторона Абрамів» є цікавим джерелом історичного та етнографічного матеріалу.

Олег Абрамов - автор багатьох праць з тематикою села та сільської життя.

Книга «Рідна сторона Абрамів» є цікавим джерелом історичного та етнографічного матеріалу.

Я народилася в селі Завадка Риманівська, присілок Абрамів, Саноцького повіту. Мій тато Границький Федір; мама Параскевія з с. Кам'янка, з родини Фрич (Солтиство).

Нас вивозили, а точніше – виганяли влітку 1945 року. Люди мусіли залишати рідні домівки, все, що було нажите поколіннями, складати сякі-такі пожитки на віз і виїжджати в невідомість. Великий сум і плач стояв над краєм.

Одного разу племінник запитав мене: «А що, мусіли всі виїджати?» І я розказую йому, що пам'ятаю з розповідей. Йшов мені сьомий рік...

Перший наш сусід – молодий чоловік Федір Челак – в неділю після полуночі погнав корову пасти під ліс із восьмирічною дочкою, за лісом було польське село. І вийшли вбивці з лісу і розстріляли його там на очах у дитини. Він був переконаний українець. І залишилась молода жінка з трьома дітьми на руках, виїхала в Україну. Проживала в селі Городилів і поневірялась усе життя.

Ночами ходили банди, яким були розв'язані руки, бо знали, що цей народ треба вигнати і ніхто за нього не заступиться. Одного дня прийшли до нас і купили вівці, а вночі прийшли по ті гроші... Мама думала, що непомітно заховала в колисці під сорочечкою дитини, а один стояв на дворі під вікном і все бачив. Увійшов, витягнув гроші і ще забрав, що сподобалось. Деяким людям тої ночі забрали навіть хліб, що люди спекли собі на дорогу. Хтось не вигнав на ніч корову в ліс (з худобою ночували в лісі), залишив ночувати в стайні – і забрали останню корову. Два бандити прийшли в хату Хомяків і розстріляли молодого чоловіка Хомяка Івана, що вхопився за сокиру і вчинив їм спротив.

Банди, засліплені ненавистю до русинів, заохочені безкарністю та легкою наживою, звіріли.

На Абрамові вночі прийшли до Челака Михайла, чоловіка без очей і без рук, запрягли вночі в його віз його ж коня і забрали з хати все, люди лишилися в тому, що на них. Та, видно, віз ще був неповний, бо дорогою ще повернули в хату Границького Григорія, рідного брата моєго діда і теж забрали з хати все: одяг, постіль, навіть вибілене полотно, зі стайні витягли всіх овець. Дочка кричала, щоб лишили хоч одну вівцю, то вони кричали: «Постріляти підліх русинів!» І поїхали вверх на Лібатову.

Молодий селянин зі Завадки Радко (кликали Грубиняк) їхав возом на станцію Вороблик, віз домашні речі. І поїхав не через Абрамів на Кам'янку і до дороги на Вороблик, а польовою дорогою через Лібатову, до війни так їздили. Перестріли його на дорозі бандити і вбили, тіло кинули в жито, а віз і коней забрали.

Моя свекруха (покійна баба Завійська) розказувала, як вдерлися серед ночі в хату і почали бити батька, потім кинули його на підлогу і один підняв над ним важкий стілець. Баба впала на чоловіка і почала дуже кричати: «Та ви що робите?! Заб'сте його, а я що буду робити з малими дітьми?» (А в хаті вже було 8 дітей). І забралися з хати, пішли... Пішли в інші хати бити людей.

Живе по сусіству з нами жінка з Надсяння, м. Радимно. Розказувала, як приїхав під їх хату поляк з України фірою і каже: «Забирайтесь, бо я тут буду жити». І вони вибралися десь в недалеке село, де були пусті хати. Жили трохи там. Подумав батько її, що може вже залишаться, не поїдуть в Україну. Посіяв вже ячмінь. Та прийшли до них і сказали: «Забирайся вже, бо заробиш штири дошки – і буде кінець!» Ще вдарили його за вишиту сорочку – і пішли.

Село Кам'янка вже виїжджало, вже все було повантажено в вагони, посередині поїзда в один вагон село звело всіх коней, 4 чоловіки в тому вагоні пильнували їх. І був з кимось зговір, що поляк-машиніст маневрував поїздом доти, доки вагон з кіньми не опинився останнім. Людям машиніст пояснив, що в тому вагоні є гальма. Поїзд поїхав, а вагон з кіньми лишився відчеплений на станції. Банда, якій дісталися коні усього села, не помилувала і тих чотирьох невинних людей. Загинули тоді усі четверо:

Челак Іван – 16 років (мій трьохрідний брат);

Барна Михайло – 16 років;

Бобрик Василь – 22 роки;

Кобеля Іван – 46 років.

Приїхали в Україну і нічого не знали родини про їх долю. Покійна мати Челака Івана обходила всіх ворожок в надії довідатись щось про долю сина. А вже пізніше, коли можна було поїхати в Польщу, людям з родин загиблих розказували очевидці-поляки. Що лежали чотири чоловіки розстріляні на луках у Вороблику: один чорний і три білявих. Покійний Бобрик Василь був чорний, а ті три – русяві. Один поляк

ще сказав їм, що бачив, де їх закопували. Родичі копали в багатьох місцях, але нічого не знайшли і не довідалися, де спочивають кістки їх чотирьох близніх.

І ще розказували поляки, що там лежала і вбита дівчина. Її бачили на станції Вороблик. Їхала з Німеччини з двома великими валізами. З кимось говорила, що село її вже виїхало, вона добралась на станцію, щоб виїхати в Україну з якимсь іншим селом. Але Кам'янка якраз поїхала, а інших людей на станції не було. І, видно, стала вона жертвою бандитів за ті свої валізи.

Кам'янка мала стару церкву, збудовану в 1702 році, простояла вона 220 років. І в 1922 році громада збудувала нову церкву, куди перенесли мощі святого Миколая. Основним жертвоводавцем на нову церкву був житель с. Кам'янка Іван Бабей. Він був на заробітках в Сполучених Штатах Америки і вислав звідти чи купив великий дзвін, який мав надзвичайний звук. Його чути було на всі навколишні села. Коли виїжджали, люди вивезли дзвін на станцію в Вороблик. Поляки довідались про нього. Цілою бандою озброєні приїхали, побили хлопця Барчу Михайла, який не хотів віддавати дзвін, завантажили на віз і поїхали.

Моїй старшій сестрі один чоловік з наших країн розказував, що з ними їхала в поїзді якась чужа молода жінка з дитиною. Вона оповідала їм в вагоні, що дійшла до ріки і не було чим переправитись на другий берег. Люди показали їй поляка, який має свій човен і перевозить людей. Жінка з ним домовилась. Сказав їй чекати до полудня тут. Він прийде і перевезе її. Жінка з дитиною там чекала. Та підійшов до неї якийсь інший чоловік і сказав: «Не сідай з ним в човен. Він вже не одного тут втопив. Допливє до середини ріки і топить людину. Втікай звідси (і показав їй напрям). Там дійдеш до переправи і переберешся через ріку. А до станції вже недалеко». І жінка розказувала, як з дитиною втікала, що мала сили і дійшла до переправи, перебралася через ріку, потім до станції, і сіла в поїзд, яким їхали люди в Україну.

Перед війною працював учителем у Кам'янці молодий українець Венгринович, з Команчі. Батько був священиком, справжнім пастором та патріотом. І вже тут довідалися люди, що вирізала банда і винищила в Команчі весь рід Венгриновичів.

Вдень по хатах ходила Армія Крайова. Її вояки підганяли людей,

стежили, чи виїжджають люди, чи вивозять вже речі на станцію. Прочитала я в газеті спогади людей на «Ватрі» в Монастириській, що були випадки, коли людям і скрині розбивали (ніби шукали зброю), забирали лахи, займалися мародерством. Польща це дуже заперечувала і спростовувала.

У нашій сім'ї трапився такий випадок дрібного мародерства. Перед виїздом батьки принесли від кравця штанята старшому братові, 11 років, пошиті з німецької шинелі. Пишався хлопчина – знімав і знову одягав – міряв. Потім поскладав, поклав на лавку і кудись побіг. Три вояки ввійшли в хату, де були баба і старша сестра. З хати вже дещо було вивезено до Вороблика. Побачили, що люди вже вивозяться, не затримувались довго. Але одного вояка зацікавила та річ, що лежала на лавці. Підійшов, розгорнув, оглянув з двох боків, скрутів під пахву – і пішов. Прибіг брат – плач, сліззи: «Де мої споднята?» А баба кажуть: «Чьом же ти не сховав, синоньку? Поїхали штанята».

19 серпня 1945 року поїзд, яким їхало село Завадка, розвантажили на станції Товсте Тернопільської області. І розлізлися люди, мов мишенята, поміж ті велики села, далеко віддалені одне від одного. І так часто було, що дальша родина не зустрілася вже до смерті. Запам'яталась мені картина у вагоні: відкриті двері, тато сидить на стільчику і кажуть до жінок: «Но, баби, вже не будете казати тендериця, а будете казати кукурудза; і не татарка, а гречка» (тато були 3 роки в Росії і знали мову).

Як тужили наші батьки за рідним домом, як довго вірила наша мама, що ми ще підемо додому... Лемківський поет Василь Хомик, виходець з Лемківщини, писав:

*Я віддав би всі скарби на світі
За стежину в задуманий ліс,
Щоб на старості кості зложити
В тім краю, де родився і зріс.*

Та не судилося нашим батькам скласти кості в рідному краю. Страшна воєнна машина, запущена Гітлером і Сталіним, перемолола життєві долі мільйонів і мільйонів людей. І серед них доля нашого народу з Закерзоння.

На вулиці Б.Хмельницького в Золочеві живе жіночка з наших депортовані Е. Барна. 1992 року вона з сином поїхала в Польщу подивитися на рідні краї. І коли верталися назад, син Володимир, поет,

сказав: «Мамо, оглянься ще хоч раз, подивися, яка тут краса!» А вона відповіла: «Ні, не можу. Мені серце трісне!». Така велика туга жила в душах людей, хоч минуло стільки років.

Моя старша сестра, 1931 року народження, казала так: «Я нічого вже не хочу на світі, тільки хочу побувати на тому місці, де стояла наша хата». Син повіз її в Польщу. Побували в Дуклі, Риманові, Зиндрановій, Завадці, Абрамові, Кам'янці на Солтистві, де стояла хата ношої мами, в Терстяні. І запитала я: «Ну що, Ганю, була ти на місці, де стояла наша хата? Знайшла ти те місце?» Сумно заперечливо похитала головою: «Ні, я нічого не знайшла». Другий раз син повіз найстаршого брата (1928 р.н., вже покійний.), цю сестру і двоюрідну сестру зі Завадки. Приїхали, і брат сказав: «Там вже нема нічого. Там все загуцло».

І, як підсумок, напишу слова старшої жінки-односельчанки з Лемківщини, яка поїздила по рідних краях. Розказувала про те, що бачила і накінець сказала: «І чого нас було виганяти з дому, з нашого краю, як наша земля заросла лісами і терням. І дикі звірі там ходять? Чи не могли ми жити на своїй землі вдома?»

Пережили ми і голод в 1947 році. І організацію колгоспу в 1949-ому, коли забрали все, до остатку. Заробив тато за рік і приніс на плечах 40 кг зерна. А старша сестра 16 кг – і жий західняку: 5 дітей, хати нема, і нікому ти не потрібен – і мусіли виживати.

У школі дівчатка казали мені: «Марусю, а ви західняки». А я казала: «Так, ми приїхали з Заходу, то ми західняки, а ви живете тут, на Сході, то ви східняки». А одна старша дівчинка говорила: «Ні, ми не східняки». А я ще не могла собі з тим дати раду: ми західняки, а вони не східняки.

Лемківський поет Роман Вархол, батьки якого вихідці з Завадки, у своєму вірші пише так:

... *Хто знає, скільки ще молінь
послати Господу потрібно,
щоб не ступала чорна тінь
в сліди майбутніх поколінь,
а Доля – усміхалась срібно?*

Тож будемо просити Бога, щоб наші наступні покоління не зазнали тих злигоднів і лихоліть, що зазнали наші батьки, щоб ця українська земля була їм милою, рідною і привітною, і щоб ніхто не смів їм казати

так, як говорили нашим батькам вдома: «Тут не ваша земля, ваша там – на сході». А приїхали ми – і тут теж, кому не лінь, казали. Та й до тепер ще й кажуть: «А то не твоє. Ти приїхав на чуже». І поневірятись наші батьки до смерті, і були чужими, і чужими лягли в цю землю: хто в подільську, хто в степову українську, а хто і в сибірську вздовж китайського кордону. І як в пісні співається: нашого цвіту по всьому світу. Як вітер розвіє порох в повітрі, так недоля розвіяла наш народ, і вже ніхто його не позбирає. Тільки поодинокі документальні свідчення будуть нагадувати про його трагедію.

Та нелегко вже знайти в Бескидах могилу діда: наші святині, наші цвинтарі зруйновані і сплюндровані, і ніхто не хоче пошанувати пам'ятки іншого народу.

Старше покоління, яке ще щось пам'ятає з дому, що ми можемо тепер зробити для рідного краю? Багато!

Ми можемо і повинні залишити свою велику любов, повагу до рідного краю, захоплення його красою, веселістю, цікаві оповідання про цей край, про його людей – надзвичайно працьовитих та релігійних. І ці почуття виховати в наших нащадках. Щоб наші діти, внуки і правнуки запам'ятали і могли розказати, з якого села були дід і баба, прадід і прабаба, яке місто було близько коло них. Як гірко зустріти людину, якій далеко за 60, а на запитання: «А звідки походять ваші батьки?» здвигне плечима і напівбайдуже скаже: «А я навіть не знаю...»

Наше вигнання було замішане на крові, на смертях, на вбивствах, на страшних грабунках та зліднях. Тому при згадці так гірко до цього часу плаче старше покоління.

Не відповіла я ще на запитання свого племінника: «А що, мусіли всі виїжджати?»

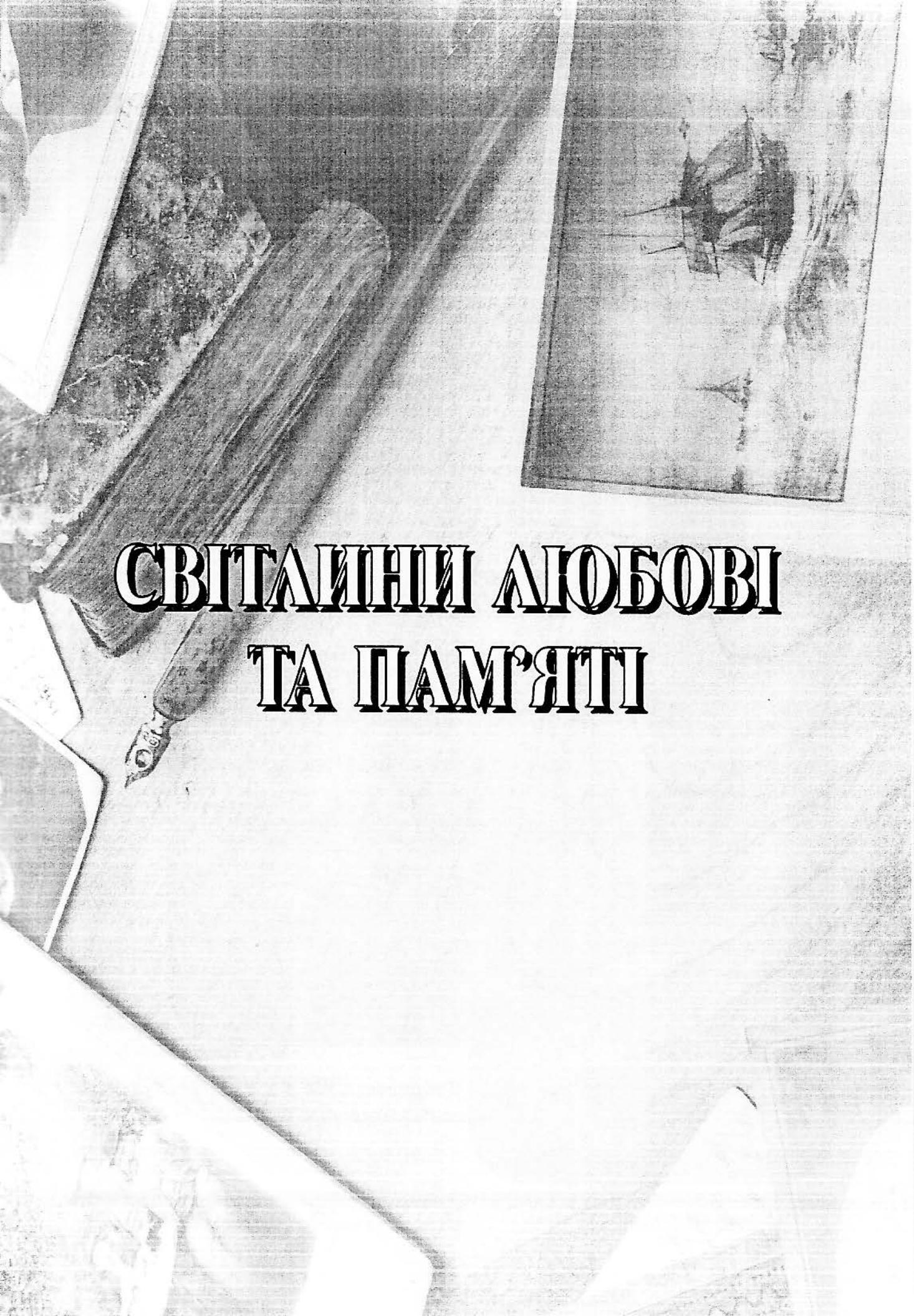
І відповім я йому віршем поета з Тернополя Володимира Барни, батьки якого – вихідці з Лемківщини (це він просив маму в мікроавтобусі оглянутися ще раз, подивитись на ту красу, і це йому мама відповіла: «Ні, не можу. Мені серце трісне!»)

Це вірші зі збірки «Бескиди», присвячені пам'яті лемків-земляків, це вірші про нас, про нашу долю і наш біль.

1945

*Пам'яті лемків-земляків
Війна пішла на Захід,*

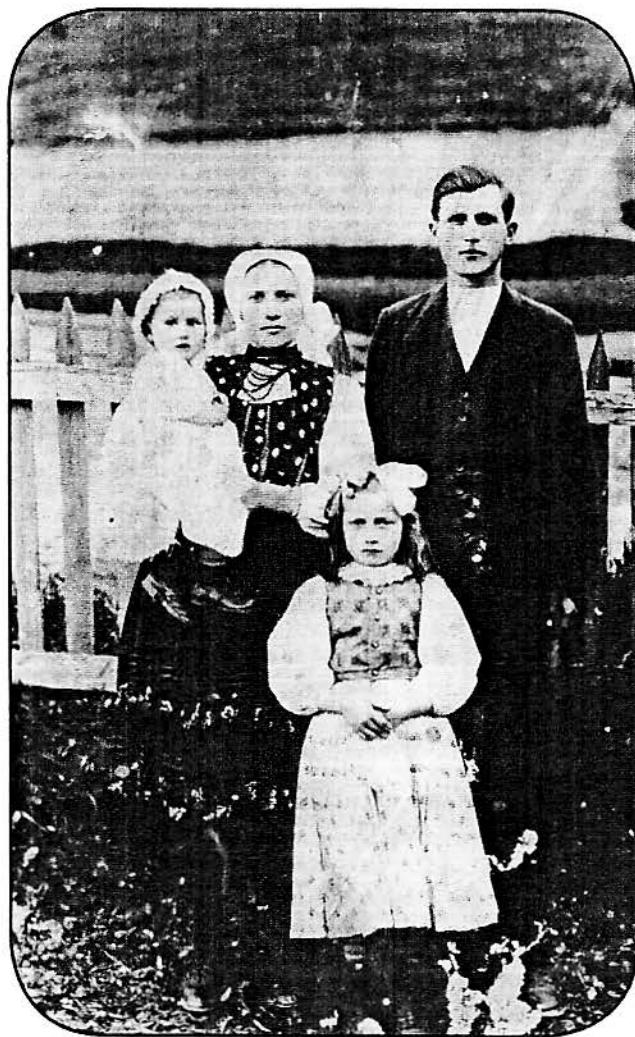
Вони пішли на Схід.
І вибирати
довелося їм тоді
поміж –
смертью і життям!
І вибрали – Життя.
І котилися вози,
Торохтили колеса,
Човгали ноги
скровавлену землю свою.
Не озирались
на рідні гори,
не дивились
на згорені хати –
ішли по дорозі німій,
а хто й озирався –
нічого не бачив, крім сліз...
І вибігла на гору
Мати-Лемківщина –
Скорботна уся і чорна,
Впала навколошки,
Руки заломила
До неба. А чи до Бога,
І затужила, заквила враз:
– Ой, куди ж ви, куди,
ді-i-іточки?...
(І сльози хлінули в Сян)
– Ой, куди ж ви, куди,
– Рідне-е-енькі?..
(І впала на землю зомліла)
А вони оніміло ішли,
І душі свої несли
Осиротілі...
Бо вибирати
довелося їм тоді
поміж –
смертью і життям –
І вибрали – Життя,
пішли на Схід,
до рідних братів –
українців!

СВІТЛІННІ ЛЮБОВІ ТА ПАМ'ЯТІ

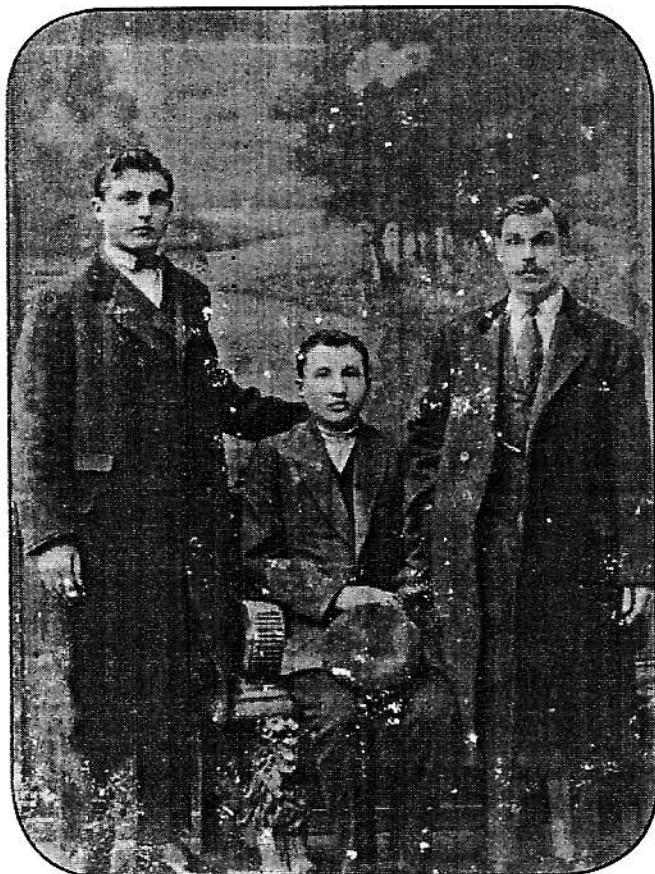
Автор Завійська (Гранична) Марія Федорівна, 1938 р.н. 1952-1956 pp. –
студентка Чортківського педагогічного училища

Лемківська сім'я, 1929 р.,
с. Завадка, просілок Абрамів.
Мій тато Граничний Федір, мама
Параскевія з с. Кам'янка з родини
Фрич (Солтиство).
Старші діти: Єва – 7 р.,
Василь – 1 р.
Єва померла у 1937 р. від
апендициту у віці 15 років.

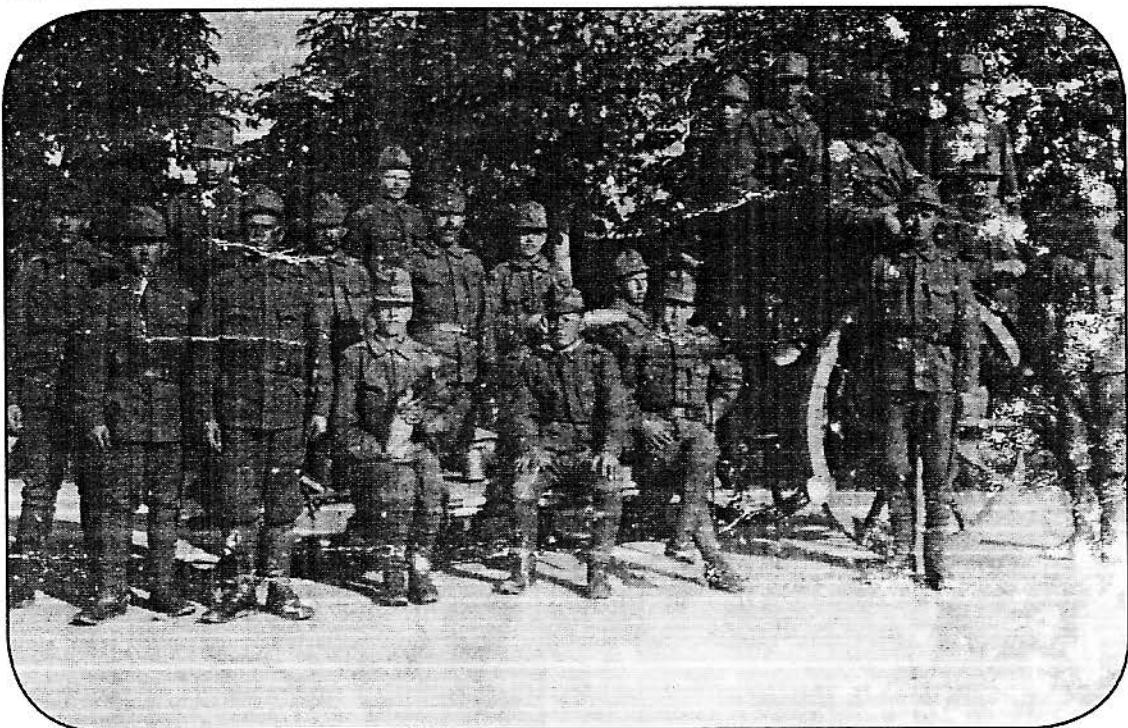

Мамин брат Фрич Михайло
1900 р. н.
Жив у місті Стропков
(Словаччина)

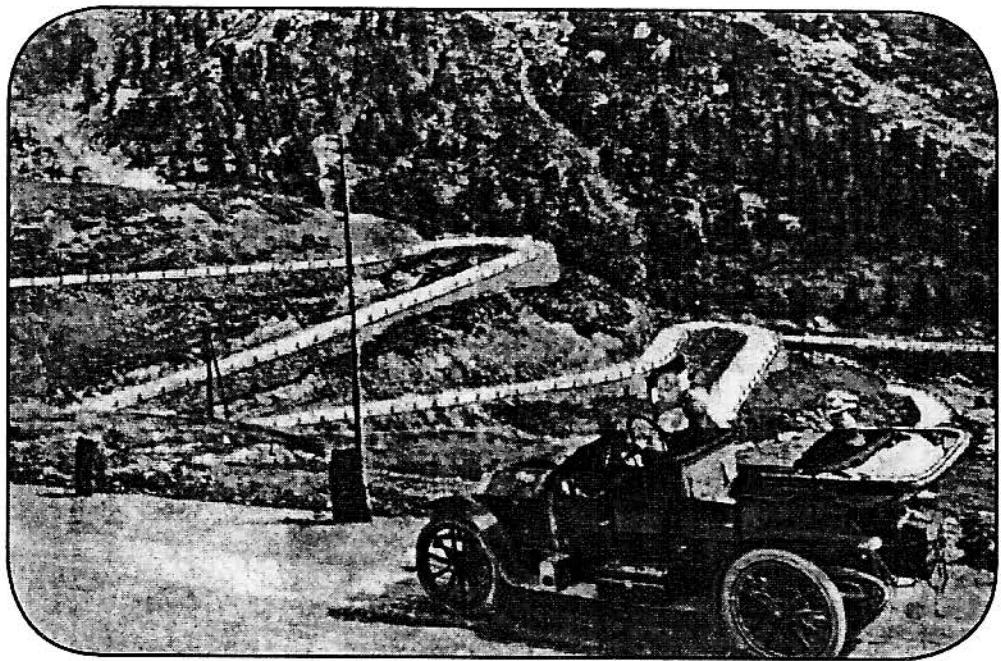

І Світова війна
Галичани в Росії
м. Клінци Брянської обл.
Зліва - Гранічний Федір
Справа - Пирень Іван
Сидить - Кирикін Іван
1815-1917 р.р.

Мамин брат Фрич Михайло,
1900 р. н.
Жив у місті Стропков
(Словаччина)

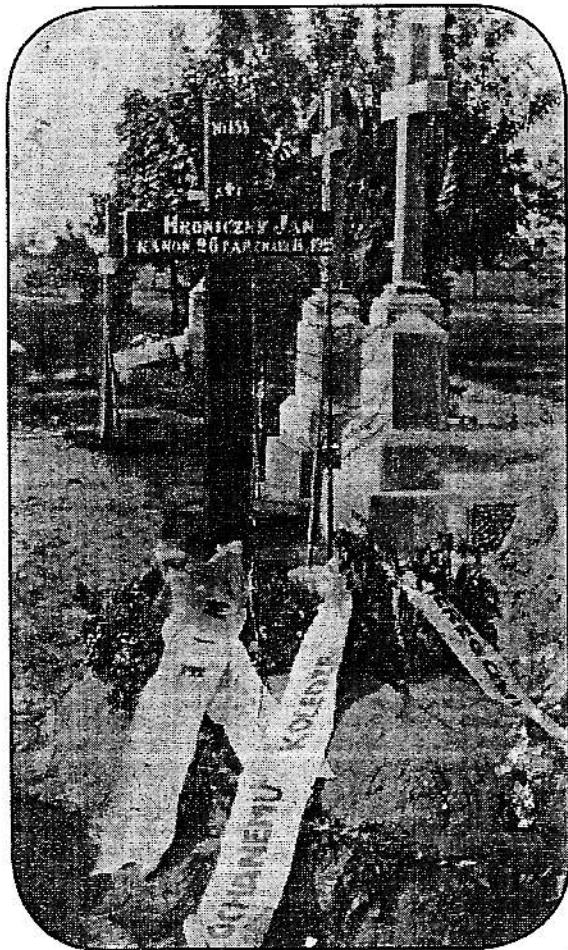
Гранічний Федір в австрійській армії, 1918 р. Італія.
(Тато стоять біля колеса)

Листівка з італійським краєвидом. 1918 р. Тато служив в Австрійській армії, яка воювала з Італією, прислав короткі листи додому на листівках

Гранічний Іван, 1922 р.н.
Служба в польській армії, був
старшим ковалем у військовій кузні.

Могила молодшого татового брата
Гранічного Івана, 1922 р.н.
Помер в польській армії в 1925 р.,
м. Скерновіщи (біля Варшави)

Лемківські дівчата із Нижнього
Абрамова.

По боках сестри-близнючки:
Челак Єва і Параска,
посередині стоїть Хом'як Настя

*Сестри Челак перед виїздом в Америку,
(1938 рік).*

Посередині брат Шиян

1930 рік. Хлопці і дівчата з присілка Абрамів.

Зліва направо: 1-ий ряд – Границький (Лісний) Степан, Челак Іван, Хом'як Іва *Ч*
2-ий ряд – Границя Анна, Марія з с. Завої (служила в Границях), Явеляк
Катерина, Челак Анна, Челак Параска, Кухта Параска, Маргончина *Єва*
3-ий ряд – брати Гриненки, Челак Семен, Челак Федір (4-ий) (застрілили
поляки перед виїздом), Границький Михайло (виїхав в Аргентину), Кухта
Іван, Челак Григорій (пізніше воював на Закарпатті, всі хлотці, що пішли
воювати, загинули. Він один вернувся живий додому)

1930 рік. Присілок Абрамів. Границя Параксевія. Зліва дочка Ганна, 1931 р.н., на руках Марія, 1938 р.н. Справа стоїть жінка з с. Кам'янка Барна Марія (походила з с. Мишана). “Лешкова невістка”

Дитячий садок при школі в Абрамові 1937 рік.
Сидить священик Жеплинський, садівничка, вчитель

Дитячий садок в присілку Абрамів. 1942 рік

В Україні с. Рожсанівка,
нині Заліщицького р-ну.

Мій брат Гранічний
Василь, дворідна сестра
Єва (Пирен) і її чоловік
Фрич Михайло, 1950 р.

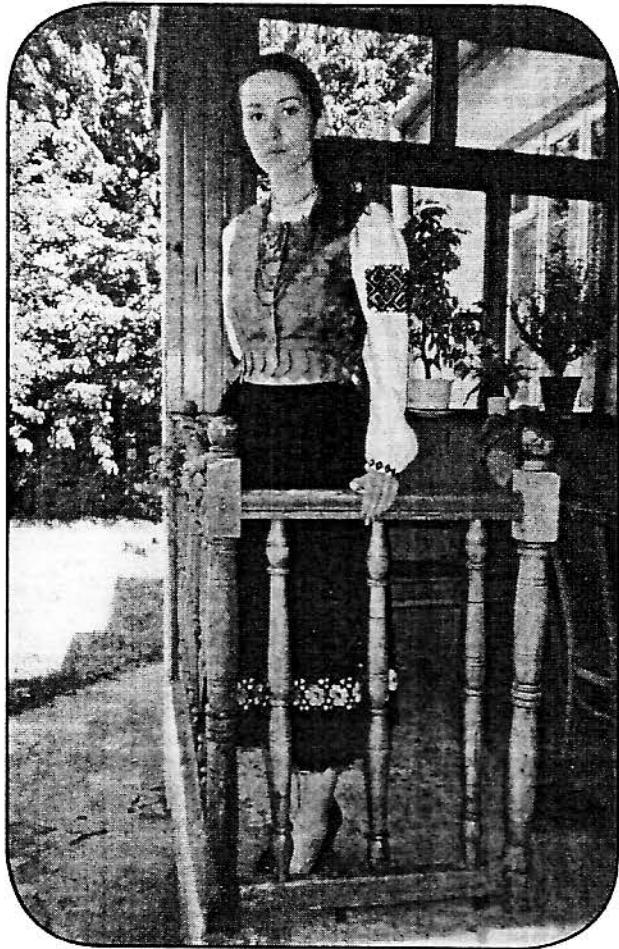

Служба в Мажеробі
1952 р.

Найстарший брат Гранічний Василь,
1928 р.н.

Мій брат Гранічний Григорій.
У 1960 р. закінчив Чернівецький
медінститут, був направлений
на роботу в Казахстан. У 1994 р.
переїхав у м. Волгоград (Росія).

*Моя внучка Хала Мар'яна,
1992 р.н., в одязі прарабусі Граничної
Параскевії, що проживала
в с. Солоне Заліщицького р-ну
(після вигнання з Лемківщини).
Фото 2009 р., закінчила 11 клас*

24 жовтня 2010 р. – 65-а річниця вигнання

Марія Федорівна Завійська

Депортовані долі Лемківщини

*Редактор
Художник-дизайнер
Набір тексту*

*Володимир Барна
Руслан Метельський
M. Хала*

Здано до складання 01.07.2011 р. Підписано до друку 27.07.2011 р. Формат 70x100 1/₁₆
Папір офсетний. Гарнітура Times ETD. Ум. друк. арк. 9.35. Обл.-вид. арк. 11.22.
Наклад 500 прим. Замовне.

Видавець і виготовлювач ТзОВ “Терно-граф”,
свідоцтво суб’єкта видавничої справи ТР № 24 від 28.12.04 р.
46020, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 18, тел. 52-28-97, 52-28-79

(В 1939 р.)

З Абрасівської пісні бородами
на Закарпітті 5 жовтів:

Прасицький Ієзус (син Григорій —
рідного брата брата)

Закарп'ячий Мисаїло

Челак Ієзус (син Івана Семаковою)

Григорій Ієзус

Челак Гриць (один з вернувся
життєм гедеон) снур, 27

Родовід
сім'ї Грохічник
з села Завадки
присілок Федорівка
(Лемківщина)

Зошит

Завійська

Записана
Грохічна
Марія Федорівна

с. Підгороднє Золотівського р-ну
Львівської обл.

Синя Грохітка походила з „честинці“, так називали те місце, де стояла наша хата. Рушило, що тут проходила колишнє грохітське заваджкого і Кам'янського, будьше — це була країна хата Завадки. Тільки побудували їх після хат.

Родовід нашої родини я знаю з розповідей мами покійної Параскви Василівни Грохіткої (з дому Фріч, походила з села Кам'янки, з соломства).

Мій праорід Федір Грохіткої 25 літ служив у Сінську, а прадава Іоанка саліа бисовувався четьверою дімами і господарем. Праорід пішкін (служив) прийшов з Італії, був вже ^{у Вероні} слабосильний і добре не жили. Брати його пішли служити (а може і даліши предок)

у війську отримався з позбикого
в Пісайді Тиманівській, його
два брати були купцями,
ходили по селах, збиралі
роботу і завтди заходили
до Тиманівській, казали, що їх
від походять з узанії. Це
один брат був токачем
на Нижній Аброніві, і там
пішов син їх Гранічник.

В 20-ти роках, в молодіжніх
поколіннях мої сини та бло-
нець Степан Гранічник. В
30-ти роках він був лісничим.
Але я думав, що там був
лісничий і хтось з старшого
покоління, до з гімназії він
в чистій виразці: Степан
лісного", "До лісного" — так
називали ту родину. Я дума-
ла, що то прізвище, "Лісний",
і міншки мене стаїши
брат Василь з 1928 р. народж.

розвказав мені, що ти можеш
написати про Грачичів, а званих
"люстри" до був люстричний.
Цей Степан Грачичев був
житель з Південної України-
кого. В 1945 році вони
не поїхали на виселення
в Україну, а через Чехію
побудували даліше на за-
ході і вийшли в Канаду.

Приблизно в 1898 р. місце села
з моєю старшою сестрою
Ганною, 1931 р. народження,
їздили в Польщу, в Рима-
нові до них приїхав якийсь
головськ і пітав, чи вони
з України і чи не зважом
Грачичів, до якихсь
Николай Грачичев напи-
сані в добігу стояв про
Грачичів. Сестра в
розділі не знала Николая.

У на мою розмова закінчу -
лася. Іншого агреса не
було і свого не заміниши.
Дуже нікога, хотівся б
зігратися, що не писав
і зку син'ю, кого з Трактор-
ище він розшукує, а чи
сінєї було небагато.

Я написала про 2 гірки
які віддалися в Кіктії Фра-
нців і Госаду Риманівську.

Що на „уродині“ в праці
було четверо дітей:
Усик Григорій та й Франци-
ві, віддалися, що трубо-
сіків і три дочки. Син ^{Юлія} Федір
пішов богослужити на Закар-
паття і там залишив.
Синю переселили на Україну
в Тернопільську обл., Півстепен-
ський р-н, с. Романівка. Сина
Івана і Василь тежились на

Українці. Гури дошки Ганка, від
і Гасмія. Всі бір по-шевчес.

В Ганка залишилося 2 сини:

Богдан і Степан. У Василь
мішився син Богдан і донька
Ольга, тибута всі Романівка.
2) Дочка Інна була віддана
ноч Копієнку за Завійського
Якова.

3) Син Семен осів в Ялтині,
потім приїхав у Задарку.
Син'ю його сина Федоріст
переселили в Одеску область,
а вступ Семен в Одесі був
одружений в помескії
Гасмії, там з син'ю
тибе і тепер.

4) Син Михайло, якій дід,
мішився нос грусті та
"гостині." Нас дуже гарний
жів. Іноді по-гований, часто
попивав нос гарніс кабачків.
Гури в нього два сини:

Федір та Іван. Іван був
кочалем. Тімов служив у
подільське військо і там погиб
(засмутився, як військ з курці).
Федір, якій тамо, жив і
послужив. Івана, як
я вже писала, похоронів з
сестрицтва, Гараска Іричова,
с. Каліївка.

Панто мав змогу до навчан-
ня, закінчив 5 класів, здав
німецьку мову, здав по-латині,
шарко співав, здав багато
нічесень. Якоди згадували, що це
манів праців був учасником.

Ілас було шостого гімназії.
Сва, настільки, померла
у 1937 р., у віці 15 років,
біля апенцедиму.

Гард Василь, 1928 р. н.;

Сестра Ганна 1931 р. н.;

брать Григорій 1933 р. н.;

я, Марія, 1938 р.н.;
сестроч Ольга 1942 р.н.

Переселили нас в 1945 р.
в с. Солотче Тернопільського р-ну
Тернопільської обл. Підійсдені
ми в серпні, а 120 бересня в
намах у 1-ий клас.

Батьки вже померли. В с. Со-
лоточу живе сестра Ганна.

Брат Василь живе в (помер
31.03.2004 р.)
селі Острув біля Тернополя.
Дядя троєх синів.

Брат Григорій закінчив
Чернівецький медичний
і був направлений на роботу
в Казахстан. Через 30 років
переїхав у Росію, в місто
Волгоград. Там живе з
молодшими синами Валерієм.
Старший син Ігор живе
в Нідерландах, в місті
Гіссені.

Сеструю Ольга та бе в с. Герасимівка,
Заліщицького р-ну. має
двоє дітей: синю і донку, які
живуть у Івано-Франківську.

Я закінчила Чернівецький уні-
верситет, 38р. працювала вчи-
телькою. В цей же дійсні.
Селе Івано-Франківськ, 1960 р.н., закінчив
Івано-Франківський університет
та аспірантуру.
Живе у Львові.

Дочка Ольга, 1961 р.н., закінчи-
ла Івано-Франківський універси-
тет та присвітила
життя науковим курси
візантійської при Московсь-
кому іституту
ім. Трубецького. Працює
вчителкою в м. Золотоноші.

8 травня 2003 року. Фото-

1.

Юан! Дійсно міде.

Мої мамо, 1898р. народження, і сестри
богували в австрійській армії відбільш
на італійському фронті. Іх служило
багато гарнізак, з лінків-
штук і т. д. Тож їх частину
оточили італійці і були
в полон. Були вбити в полоні у
Вероні, в горах. В бараках їх
прикують скін. Звісно, інци-
піал, а просима полонені
заборонили. Одного разу мамо
забігли в селі в землю під час
жата з камінною, як всі. Всегдащі
в одному кінці, видно, жили
люди, куди-то їхній і чиста
на інвалідів машини. А в
другому кінці стояла корова,
не будьгородчика. Тут одни
приклад. Розуми мамо: сіль цю
італієв на полі, подібно - носів,
а потім цихого заволочив (за
дорогував) - і все, такий обробиток

Моя старша сестра забігли
згадувати дівчаче, і кам'є, що
м'яко стають, та на відстути
Іванів свого діні'я дав роботу
підсобісці України, басів підстави
а що м'яко стають з Українського, які
все можуть будь розвинутим і чим
що м'яко, комдітське, казаю?

Підступно гане іні відповіді на це
підстави (а вони бене все занурють,
до сало, має 4 клас, але з так
сало нікого не знаю з своїми
експресіями масами).

2. Це було перед воротами. Усіх
все відстутили з України до Болгарії
У наших Карапамах почвились пар-
тизани - кобзарів. Усіх, пактар-
серів все гас прорицувала ніч.
Надійшлися підзгада - партізани - і
розстріляли на місці.
І було становіть так, що наси наду-
же вісії - і поубідалися багато
жудоці.

зібраних чоловіків, небесо обрали їх
свої, і пішли чужими з судом.

Добре єдине — і напрестоли
на кінець світу та падареш.

В момент їх отримання, вистро-
їли в шеренгу, на відромі з
зброями напоготові та падареш
і крик — парнізаки! Офіцер
збору був готовий дати команду.
Чоловіки почали давати, що
все не парнізаки, але же так.

Тамо по-всесвітськи зберігалися
“тер огнів”, про які відспівались
мені ... “Кількість сильни.

Тамо подали, що вони, з
своєї сіла, не можуть розійтися.

Наслідком виміжкувавши, що м'як
сіла. Спімав все, що відібрали
в сілі. Тамо все по-всесвітськи
відповіли. І відмусили все.

Все добре і на Україні люди в роз-
мові згадували, що буде би могли
хочів пострибати в сілі. Якби не
Грушевський, якщо наяв освіті

5 км. австро-італійських

шаб німечку, читав по старослов'янському.

Які дороги доїти:

ніж проїхати сухостив у Вероні,
тамо після будуть у Вероні,
а потім їздити турецької в
Імперії, і теж буде у Вероні.

В мене в Среднюю, в Тані,
є дуже віддала фоторадарів.
Всі, ху ве всі, але його від
дівчаком і жіночів з Яблунова,
так і в ^{місію} ^{марто} з Челябі, і Таня
всіх зірє. Я єї зроблю
кінно мій фоторадарів і напи-
саю. Всіх, як таї фоторадаро-
вани, дуже, що буде єї дуже
віддала, якож з старих то-
гой лізде в руки твою
кінську.

Фоторадарів зробова, що
всіх піднімеш.

1.02.1898 Федір (Theodorus) Границький

син Михаїла і Ани (Саламак і Петонко)
(син Теодора Границького
і Юстини Яловської) хресні: Федір Гавра і
Василь Границький, 23.X.28 р.

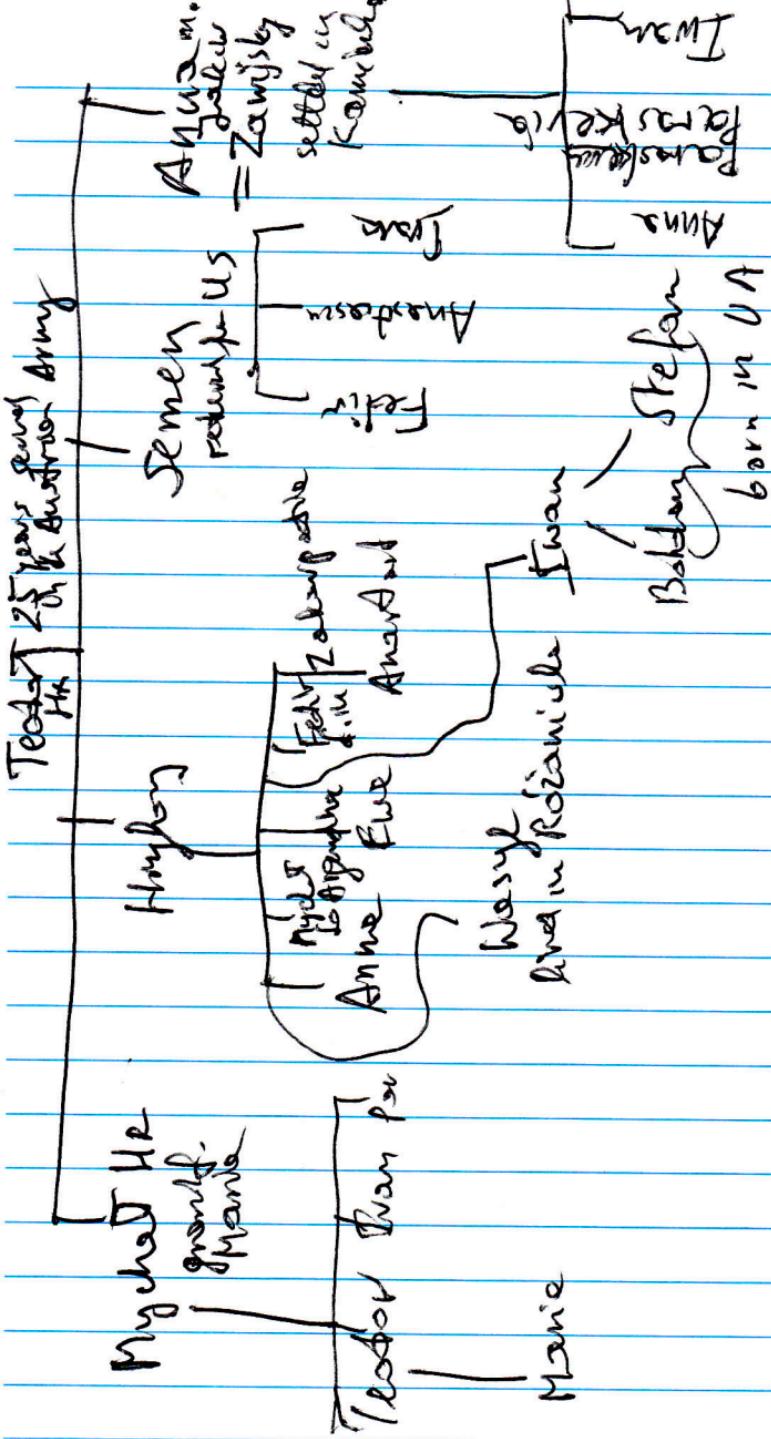
229. син Федора Границького і Параскви Границькії
(Михаїло Границький і Анна (з дому Саламак) хресні: Іван Лазор і Марія Завійська
Василь Трич і Панагії
хресні: Іван Лазор і Марія Завійська

267 | Григорій Границький 9.05.1933 Авромів
син Федора і Параски

хресні: іван Завійський і Марія Кукта

239 | Ганна 15 січня 1931 р. хресні - - -

269 | Мама 8 вересня 1939 Хресні
(запис 21.09.39) Василь Сорчак
свящ. - Влад. Венгринович і Марія Кукта

x

